

Edward Gniewek

**O możliwości umownego przywrócenia ustroju
ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej
po sądowym ustanowieniu rozdzielności
– głos w dyskusji dla uporządkowania praktyki notarialnej**

Tradycyjnie już w polskim prawie rodzinnym przyznaje się sądom powszechnym, orzekającym w trybie procesowym, kompetencję do **zniesienia wspólności majątkowej małżeńskiej**. Współcześnie ustawodawca postanawia, że z ważnych powodów każdy z małżonków może żądać **ustanowienia przez sąd rozdzielności majątkowej** (art. 52 § 1 k.r.o.). W nieodległym poprzednim stanie prawnym¹ z tychże ważnych powodów sąd **znosił wspólność majątkową** – zarówno ustawową, jak i umowną (art. 52 §1 k.r.o. w pierwotnym brzmieniu). W istocie zaś nie ma tu przesadnych różnic, a obecne wskazywanie jako skutków orzeczenia sądowego² **ustanowienia rozdzielności majątkowej** służy jedynie wyraźnemu, a potrzebnemu wykluczeniu **rozdzielności majątkowej z wyrównaniem dorobków**. Co by nie powiedzieć, zarówno dawniejsze zniesienie wspólności majątkowej, jak również obecne orzeczenia o ustanowieniu rozdzielności majątkowej rodziły i rodzą identyczny skutek prawny w postaci **wyłączenia ustroju ustawowej wspólności majątkowej**

¹ Przed wejściem w życie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 162, poz. 1691) dalej: k.r.o.

² Poprzednio nazywanego „zniesieniem wspólności”.

małżonków³; w połączeniu z koniecznym przecież powstaniem w to miejsce **ustroju rozdzielności majątkowej**, określanym wspólnie przez ustawodawcę **ustrojem przymusowym**⁴.

Nie wymagają tutaj szerokich objaśnień przesłanki i tryb **przymusowego** zniesienia ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej; **ustanowienia rozdzielności majątkowej**. Według właściwej normy art. 52 § 1 k.r.o. z ważnych powodów każdy z małżonków może żądać ustanowienia przez sąd rozdzielności majątkowej. Zatem o ustanowieniu rozdzielności majątkowej **orzeka sąd**, podejmując stosowny **wyrok w trybie procesowym**. Dodajmy, że **czynna legitymacja procesowa** przysługuje **każdemu z małżonków**, a **przesłanką** pozytywnego rozstrzygnięcia jest wystąpienie **ważnych powodów** przemawiających za ustanowieniem rozdzielności majątkowej w stosunku między małżonkami będącymi stronami procesu. Prawomocny **wyrok sądu** orzekający zgodnie z żądaniem pozwu powoduje **skutki konstytutywne**, a **rozdzielność majątkowa powstaje z dniem oznaczonym w wyroku**, który ją ustanawia (art. 52 § 2 k.r.o.).

Bez wątpienia zatem stosowny wyrok sądu konstytuuje ustrój rozdzielności majątkowej⁵ małżonków, znosząc tym samym dotychczasową wspólność majątku. Wszakże niezwłocznie rodzi się ustawiczne pytanie, czy możliwe jest późniejsze **przywrócenie** ustroju **ustawowej wspólności majątkowej** małżeńskiej, gdy **ustala przyczyna (ważne powody)** ustanowienia przymusowego ustroju rozdzielności majątkowej. Rozważając problem, trzeba już na wstępie dosadnie podkreślić, że z pewnością **brakuje** tutaj jakichkolwiek **instrumentów procesowych**. Nie przewiduje bowiem ustawodawca żadnego trybu uchylecia lub zmiany prawomocnego wyroku wydanego na podstawie art. 52 § 1 k.r.o., brak również podstaw do wznowienia postępowania⁷.

Dlatego też pytanie o możliwość przywrócenia ustroju ustawowej wspólności majątkowej po niegdysiejszym jej zniesieniu wyrokiem sądo-

³ W szczegółowych rozważaniach zob. zwłaszcza J. Ignaczewski, [w:] *Małżeńskie prawo majątkowe*, red. J. Ignaczewski, Warszawa 2011, s. 212 i nast.

⁴ Zob. poprzedzającą normę art. 52 nazwę rozdziału III, działu III, tytułu I k.r.o.

⁵ Można powiedzieć **zwykłej** rozdzielności majątkowej, w odróżnieniu od **rozdzielności z wyrównaniem dorobków**.

⁶ Jak się to zdarza w postępowaniu nieprocesowym.

⁷ W trybie art. 399 i nast. k.p.c.

wym dotyczy w istocie możliwości zastosowania wariantu **umownego trybu zmiany ustroju majątkowego**: z ustroju rozdzielności majątkowej na ustrój wspólności ustawowej. Pytamy, czy tak jak niegdyś, sąd procesowy z ważnych powodów na żądanie jednego z małżonków znosił wspólność majątkową małżeńską, teraz **małżonkowie z własnej wspólnej woli mogą, po ustaniu poprzedniej przyczyny⁸ przywrócić tę wspólność**. W tej kwestii stanowisko doktryny podlega ciągłej ewolucji, a praktyka notarialna jest rozbieżna.

W doktrynie przeważał pierwotnie⁹ pogląd o trwałości, niewzruszalności ustanawianego wyrokiem sądu przymusowego ustroju rozdzielności majątkowej¹⁰. Krytykowano wszakże ustawodawcę, wskazując, że niesłusznie „rozdzielność majątkowa, wprowadzona orzeczeniem sądowym, staje się jedynym nieusuwalnym ustrojem przymusowym”, a „małżonkowie są skazani na ów ustrój do końca małżeństwa”¹¹. Z biegiem czasu ujawniało się **coraz szersze grono zwolenników dopuszczalności przywrócenia ustroju ustawowej wspólności majątkowej** wbrew niegdysiejszemu ustanowieniu wyrokiem sądowym rozdzielności majątkowej¹² – zwłaszcza po ostatniej nowelizacji art. 52 k.r.o. Do rzadkości należą zaś obecnie dalsi oponenty¹³, pozostający zatwardziałymi obroń-

⁸ Ważnych powodów.

⁹ Przed nowelizacją art. 52 k.r.o., dokonaną ustawą z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. Nr 192 poz. 1378).

¹⁰ Por. J. Strzebińczyk, *Nowelizacja przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w zakresie małżeńskiego prawa majątkowego (część II)*, Rejent 2004, nr 9, s. 97-98; G. Bieniek, *Ustroje majątkowe małżeńskie*, Rejent 2005, nr 9, s. 38.

¹¹ Zob. J. Strzebińczyk, *Nowelizacja przepisów...*, s. 97.

¹² Należą do tego grona A. Dyońska, *Zakres swobody zawierania małżeńskich umów majątkowych, ich skuteczność i funkcjonowanie w praktyce społecznej*, *Studia Prawnicze* 1984, nr 1-2, s. 74; J. Gajda, T. Smyczyński, [w:] *System prawa prywatnego*, t. XI: *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, red. tomu T. Smyczyński, Warszawa 2009, s. 435-436; J. Ignaczewski, [w:] *Małżeńskie prawo majątkowe*, red. J. Ignaczewski, Warszawa 2011, s. 224-226; M. Nazar, [w:] *System prawa prywatnego*, t. XI: *Prawo rodzinne...*, s. 243-244; T. Sokołowski, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. H. Dolecki, T. Sokołowski, Warszawa 2010, s. 319 i 322.

¹³ Zob. G. Jędrzejek, *Intercyty – Pojęcie. Treść. Dochodzenie roszczeń*, Warszawa 2010, s. 191; także M. Sychowicz, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem*, red. K. Piasecki, Warszawa 2009, s. 267 i 290.

cami niewzruszalności przymusowego ustroju rozdzielności majątkowej ustanowionej wyrokiem sądu.

Z zadowoleniem trzeba więc stwierdzić, że współcześnie zdobywa przewagę pogląd o dopuszczalności umownego przywrócenia ustawowej wspólności majątkowej pomimo niegdyś ustanowienia rozdzielności majątkowej wyrokiem sądu¹⁴. Ze wszech miar **należy wspierać ten pogląd i oczekiwać jednolitej praktyki notarialnej**, niewzdrygającej się już przed sporządzaniem aktów przywrócenia ustawowej wspólności majątkowej. Wystarczy zwrócić uwagę, że brakuje tutaj jakichkolwiek przeciwwskazań jurydycznych¹⁵, przybywa zaś z biegiem czasu nowych argumentów za tezą pozytywną.

Rozważania szczegółowe wypada rozpocząć od stwierdzenia, że sam ustawodawca **nie ustanowił** niegdyś **zakazu umownego przywrócenia ustawowej wspólności majątkowej**, gdy wcześniej została ona zniesiona wyrokiem sądu. Oczywiście można zapytać, czy brak zakazu jest równocześnie przyznaniem kompetencji. Zasadniczo w prawie prywatnym powinno tak być, tutaj wszakże mamy do czynienia z ukształtowaniem stosunku prywatnoprawnego¹⁶ w drodze orzeczenia publicznoprawnego; rodzi się więc pytanie o zakres wiązania stron, sądów i organów władzy publicznej prawomocnym orzeczeniem sądu. Niezwłocznie jednak trzeba odwołać się do nowej normy art. 52 § 3 k.r.o., według której **ustanowienie rozdzielności majątkowej przez sąd na żądanie jednego z małżonków nie wyłącza zawarcia przez małżonków umowy majątkowej małżeńskiej** (zdanie 1 powołanego przepisu¹⁸). Można co prawda, w przypadku skrajnego uporu, powątpiewać, czy dopuszczalne tutaj za-

¹⁴ W świetle prawa nie stanowi to argumentu rozstrzygającego, zwróćmy jednak uwagę, jak znamienite **tuzy** doktryny prawa rodzinnego głoszą ten pogląd; zob. przypis 12.

¹⁵ Razi natomiast nieuzasadniona, sztywna opozycja.

¹⁶ W drodze wyroku sądowego.

¹⁷ Wprowadzonej powołaną już (w przypisie 9) ustawą z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

¹⁸ Natomiast, „jeżeli rozdzielność majątkowa została ustanowiona na żądanie wierzyciela, małżonkowie mogą zawrzeć umowę majątkową małżeńską po dokonaniu podziału majątku wspólnego lub po uzyskaniu przez wierzyciela zabezpieczenia, albo zaspokojenia wierzytelności, lub po upływie trzech lat od ustanowienia rozdzielności” (zdanie 2 art. 52 § 3 k.r.o.).

warcie umowy majątkowej małżeńskiej obejmuje również¹⁹ zawarcie **umowy przywracającej ustrój wspólności ustawowej**, nie da się jednak zlekceważyć zawartego tu argumentu przeciwko pozornej sztywności i zupełnej trwałości orzeczeń sądowych konstytuujących ustrój rozdzielności majątkowej. Słusznie więc doktryna prawa rodzinnego²⁰ sięga do normy cytowanego przepisu, bezpośrednio lub posiłkowo, dla uzasadnienia tezy o dopuszczalności umownego przywrócenia ustroju ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej po wcześniejszym, niegdysiejszym ustanowieniu przez sąd rozdzielności majątkowej.

Spoglądając zaś generalnie, trzeba zauważyć, że współczesna opozycja operuje w istocie fałszywymi argumentami. Nie wolno twierdzić, że „przyjęta regulacja może prowadzić do nadużyć (...)”, a „dopuszczenie zmiany ustroju przymusowego w drodze intercyzy należy uznać za sprzeczne z postulatem ochrony bezpieczeństwa obrotu”²¹. Nie uchodzi przesadzać z taką podejrzliwością; odbijając piłeczkę, można zapytać, czy procesowanie się o zniesienie wspólności ustawowej²² z **ważnych powodów** nie rodzi okazji do nadużyć ze strony małżonków²³. Wypada zaś pogodzić się z najbardziej ucywilizowaną formułą umownego przywrócenia wspólności ustawowej²⁴, gdy ustały ważne powody niegdysiejszego wprowadzenia ustroju rozdzielności majątkowej, o czym ewidentnie świadczy zgodny zamiar małżonków. Słusznie bowiem wyrażono w literaturze tezę, że „jeżeli oni²⁵ są **zdolni do osiągnięcia porozumienia**, to **ustały** tym samym **ważne powody**”²⁶ do ingerencji sądu w sferę ustroju

¹⁹ Gdy z przesadną sztywnością pojmuje się **zamknięty katalog majątkowych umów małżeńskich**.

²⁰ Por. J. G a j d a, T. S m y c z y ń s k i, [w:] *System prawa...*, s. 436; także, z własnymi zastrzeżeniami dodatkowymi, M. N a z a r, [w:] *System prawa...*, s. 243-244 oraz J. I g n a c z e w s k i, [w:] *Małżeńskie prawo...*, s. 225-226.

²¹ Tak G. J ę d r e j e k, *Intercyzy...*, s. 191. Zwróćmy uwagę, że krytykuje on generalnie rozwiązanie zawarte w art. 52 § 3 k.r.o., a więc nie tylko umowne przywrócenie wspólności ustawowej, lecz w ogóle dopuszczalność zawierania umów majątkowych małżeńskich (każdego rodzaju) po uprzednim ustanowieniu przez sąd rozdzielności majątkowej.

²² O ustanowienie ustroju rozdzielności majątkowej.

²³ A ileż takich okazji stwarza ustalanie terminu, od którego powstaje rozdzielność majątkowa.

²⁴ Czy też generalnie zawarcie umowy majątkowej.

²⁵ Małżonkowie.

²⁶ Podkreślenie moje – E.G.

majątkowego. Ustanie ważnych powodów powoduje w istocie odpadnięcie podstawy, uzasadniającej przymusowe wprowadzenie ustroju rozdzielności”²⁷.

Dodajmy, że chybione jest równocześnie szermowanie nieobjaśnionym bliżej argumentem zagrożenia dla zasady bezpieczeństwa obrotu. Zauważmy bowiem, że według obowiązujących współcześnie norm prawnych²⁸ „ustanowienia rozdzielności majątkowej może żądać także wierzyciel jednego z małżonków, jeżeli uprawdopodobni, że zaspokojenie wierzycielności stwierdzonej tytułem wykonawczym wymaga dokonania podziału majątku wspólnego małżonków” (art. 52 § 1a k.r.o.), a w ślad za tym, „jeżeli rozdzielność majątkowa została ustanowiona na żądanie wierzyciela, małżonkowie mogą zawrzeć umowę majątkową małżeńską po dokonaniu podziału majątku wspólnego lub po uzyskaniu przez wierzyciela zabezpieczenia, albo zaspokojenia wierzyciela, lub po upływie trzech lat od ustanowienia rozdzielności” (art. 52 § 3 zd. 2 k.r.o.). Zabezpieczono tu więc dostatecznie wierzycieli, nie wiadomo zaś, gdzie jeszcze poszukiwać zagrożeń dla bezpieczeństwa obrotu.

Należy też odrzucić tezę, że „skoro małżonkowie skorzystali z majątkowej instytucji, jaką jest zniesienie wspólności na podstawie art. 52 k.r.o. zmiana ustroju przymusowego powinna zostać dokonana w trybie nieprocesowym, a nie przez umowę majątkową”²⁹. Po co bowiem angażować³⁰ jurysdykcyjną potencję³¹ wymiaru sprawiedliwości w kształtowanie stosunków prywatnoprawnych, jeżeli strony prezentują postawę ugodową i rezygnują z niechcianej pomocy sądowej. Dla ścisłości powiedzmy³², że *de lege lata* brak procesowej kompetencji dla sądowego orzekania o uchylaniu lub zmianie prawomocnego wyroku ustanawiającego ustrój rozdzielności majątkowej między małżonkami będącymi stronami procesu. *De lege ferenda* można by zaprojektować **sądową kom-**

²⁷ Zob. T. Sokołowski, [w:] *Kodeks rodzinny...*, s. 322.

²⁸ Wprowadzonych przytoczoną w przypisie 9 ustawą z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

²⁹ Tak G. Jędrzejek, *Intercyzy...*, s. 191.

³⁰ *De lege ferenda*.

³¹ Mocno zachwianą.

³² Powtarzając wcześniejsze spostrzeżenia.

petencję konstytutywnego orzekania o przywróceniu wspólności ustawowej, wszakże nie może to prowadzić do eliminacji już funkcjonującej możliwości zastosowania właściwej regulacji umownej. Przy okazji zaś trzeba stanowczo **wykluczyć nieprocesowy tryb orzekania** o zmianach w zakresie ustroju majątkowego małżeńskiego. Skoro bowiem o ustanowieniu przymusowego ustroju rozdzielności majątkowej orzeka sąd w trybie procesowym, to nie wolno z **głupia frant** przeskakiwać później na tryb nieprocesowy w odniesieniu do następczych orzeczeń sądowych.

Generalnie, patrząc z każdej perspektywy, nie widać racjonalnych przeszkód dla uruchomienia możliwości umownego przywrócenia ustroju ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej. Dodajmy, pozostając na gruncie legalizmu prawnego, że w ogóle nie powinniśmy podważać tej drogi następczego kształtowania ustroju majątkowego małżeńskiego po niegdysiejszym sądowym ustanowieniu rozdzielności majątkowej, znając nowe postanowienie art. 52 § 3 k.r.o. Przypomnijmy bowiem, że „ustanowienie rozdzielności majątkowej przez sąd (...) **nie wyłącza zawarcia przez małżonków umowy majątkowej małżeńskiej** i niezwłocznie dodajmy, że mieści się tu również **umowne przywrócenie wspólności ustawowej**. Należy bowiem mieć na uwadze cały kontekst sytuacyjny i zauważyć, że ustawodawca dopuścił tutaj generalnie możliwość **zniwelowania w trybie umownym skutków orzeczenia o ustanowieniu rozdzielności majątkowej**. Nie wolno bowiem zasklepiać się w sztywnym pojmowaniu – pod rządem art. 52 § 3 k.r.o. – katalogu majątkowych umów małżeńskich³³, z wykluczeniem umowy przywracającej ustrój wspólności ustawowej. Oponując przeciwko temu, należy ocenić, że tym razem chodziło ustawodawcy generalnie, z perspektywy innych potrzeb legislacyjnych, o **każde umowne ukształtowanie ustroju majątkowego** małżonków **przeciwne** wcześniejszemu orzeczeniu sądu o **rozdzielności majątkowej**; i tu mieści się także umowne ukształtowanie przyszłego ustroju majątkowego małżonków polegające na przywróceniu wspólności ustawowej.

Sięgając do argumentów dodatkowych, zwróćmy uwagę, że przecież według odrębnych zasad w przypadku umownego ukształtowania między

³³ Pod rządem art. 47 § 1 k.r.o.

małżonkami ich ustroju majątkowego „umowa majątkowa może być zmieniona albo rozwiązana; **w razie jej rozwiązania** w czasie trwania małżeństwa **powstaje** między małżonkami **wspólność ustawowa**, chyba że strony inaczej postanowiły” (art. 47 § 2 k.r.o.). Bez wątplenia zatem również **umowne unicestwienie**³⁴ skutków orzeczenia sądowego o ustanowieniu rozdzielnosci³⁵ prowadzi do przywrócenia ustroju wspólności ustawowej³⁶. Natomiast w żadnym razie **nie można pogodzić się** z forsowaną na tym tle w praktyce **błędną tezą**, według której przywrócenie ustawowej wspólności majątkowej **wymaga zawarcia umowy majątkowej** w rozumieniu art. 47 § 1 k.r.o., a następnie **rozwiązania takiej umowy**, choćby niezwłocznie. Można tu zapytać, po co tyle bałamutnych kombinacji.

Generalnie zatem trzeba opowiedzieć się za **dopuszczalnością** stosowania instrumentu **umowy** dla **przywrócenia ustawowej wspólności majątkowej** małżeńskiej po niegdyśszym sądowym ustanowieniu rozdzielnosci majątkowej. Osobom powątpiewającym trzeba wskazać jako **normę kompetencyjną** przepis **art. 52 § 3 k.r.o.**, rozumiejąc, że w zawartej tam formule dopuszczalnego **zawierania umów majątkowych małżeńskich** mieszczą się wszelkie warianty **rozstrzygania o przyjmowanym modelu ustroju majątkowego**, z uwzględnieniem **przywrócenia wspólności ustawowej**.

Aprobowując dopuszczalność takich umów, trzeba odrębnie zwracać uwagę na wymaganą formę, treść, charakter prawny i skutki zawieranych umów; te zagadnienia przeplatają się wzajemnie. Wychodząc wszakże od pierwszej kwestii, trzeba zauważyć, że zawieranie umów majątkowych małżeńskich wymaga zachowania **formy aktu notarialnego** (art. 47 § 1 k.r.o.). Nie można powątpiewać, że **dotyczy to również umów majątkowych zawieranych w trybie art. 52 § 3 k.r.o.** po niegdyśszym ustanowieniu przez sąd rozdzielnosci majątkowej, z uwzględnieniem umowy przywrócenia wspólności ustawowej³⁷.

³⁴ Jak twierdzimy, dopuszczalne.

³⁵ Odpowiadające formule **rozwiązania umowy**.

³⁶ Z tej przyczyny dla doktryny regulacja art. 47 § 2 stanowi dodatkowy argument przemawiający za możliwością umownego przywrócenia wspólności ustawowej zniesionej także wyrokiem sądu; por I. I g n a c z e w s k i, [w:] *Małżeńskie prawo...*, s. 226.

³⁷ Por. J. I g n a c z e w s k i, [w:] *Małżeńskie prawo...*, s. 226; także J. G a j d a, T. S m y - c z y n s k i, [w:] *System prawa...*, s. 436.

Treść zawieranej umowy powinna być dostatecznie precyzyjna. W żadnym razie strony nie mogą tutaj dokonywać **uchylenia wyroku** sądowego ustanawiającego w przeszłości rozdzielność majątkową³⁸. Nie przysługuje bowiem stronom kompetencja do umownego podważenia prawomocnego orzeczenia sądowego. Wolno im natomiast **ze skutkiem od dnia zawarcia umowy dokonać przywrócenia ustawowej wspólności majątkowej**³⁹. Taką też w istocie nazwę powinna przybierać zawierana umowa, zaś w jej treści strony powinny zawrzeć uzgodnione oświadczenie woli o przywróceniu wspólności zniesionej niegdyś orzeczeniem sądu⁴⁰.

Jak podkreślano, zawierana umowa ma charakter **umowy majątkowej małżeńskiej** w takim znaczeniu, że stanowi **umowę przywrócenia ustroju ustawowej wspólności majątkowej** i w tym charakterze mieści się w regulacji prawnej art. 52 §3 k.c., chociaż wymyka się ze ściślejszego katalogu umów majątkowych małżeńskich w rozumieniu art. 47 § 1 k.c.

Skutki zawartej umowy są zaś oczywiste. Otóż od momentu zawarcia umowy **małżonkowie** w swych stosunkach majątkowych **podlegają reżimowi prawnemu wspólności ustawowej**, natomiast **przestaje obowiązywać przymusowy ustrój rozdzielności majątkowej**; nie ma tu zaś miejsca na **wsteczne uchylenie ustroju rozdzielności**⁴¹.

Istnieje tylko wątpliwość doktrynalna, czy przywracany umownie ustrój wspólności majątkowej jest istotnie ustrojem wspólności ustawowej, czy raczej **ustrojem umownym** wprowadzającym **wspólność majątkową w zakresie odpowiadającym zakresowi wspólności ustawowej**⁴². Nie podzielam jednak tej z pozoru uzasadnionej, a przecież przesadnej docieklivosti i wyrażonych wniosków. Otóż nikt nie może powątpiewać, że przywrócenie ustroju wspólności majątkowej następuje tutaj w trybie umownym. Nie można jednak, wbrew woli stron oświadczających, że **przywracają ustrój wspólności ustawowej**, brnąć dalej w interpretacji

³⁸ Zob. słuszny pogląd: J. G a j d y, T. S m y c z y Ń s k i e g o, [w:] *System prawa...*, s. 435-436.

³⁹ Por. J. I g n a c z e w s k i, [w:] *Małżeńskie prawo...*, s. 226.

⁴⁰ Niezbędne jest wskazanie tego orzeczenia.

⁴¹ Por. J. I g n a c z e w s k i, [w:] *Małżeńskie prawo...*, s. 226.

⁴² Por. M. N a z a r, [w:] *System prawa...*, s. 24-245.

skutków umowy i twierdzić, że mamy tutaj do czynienia z **ustrojem umownym**, jedynie **zakresowo odpowiadającym wspólności ustawowej**. Nie chodzi przecież tylko o sam zakres wspólności⁴³, lecz o **pełne poddanie** nawiązywanej na nowo **wspólności majątkowej reżimowi prawnemu wspólności ustawowej**.

Generalnie więc można stanowczo rekomendować praktyce notarialnej sporządzanie aktów przywrócenia ustawowej wspólności majątkowej po niegdysiejszym ustanowieniu wyrokiem sądowym ustroju rozdzielności majątkowej, o ile obecnie małżonkowie zmierzają właśnie do przywrócenia wspólności.

Prof. dr hab. Edward Gniewek – emerytowany profesor zwyczajny Uniwersytetu Wrocławskiego.

⁴³ Obojętne, że identyczny.